

TAULA RODONA:
LA SOSTENIBILITAT ÉS UN TEMA DE MINORIES, DE MODA O DE
NECESSITAT? CAL CERCAR ALTRES NOMS MÉS CONCRETES
ENLLOC DE SOSTENIBILITAT?

9è Curset d'Arquitectura Popular

Assumpció Vilaseca, modera la taula rodona i presenta a l'auditori:

Ramon Hernández, arquitecte tècnic.

Ramon Pampalona, constructor.

Jaume Pedrós, professor de matemàtiques i ecologista.

Ramon Pollina, professor de física i química i ecologista.

RAMON PAMPALONA: Jo sóc contractista d'obres. He de reconèixer que la major part de vegades, tant per part de la propietat com per part de l'administració, hi ha un gran desconeixement de tots els temes en aquest terreny, especialment pel que fa referència als costos reals que primen segons les comoditats que es vulguin. Des d'un temps ençà l'administració s'ha començat a moure i ha començat a crear instal·lacions per a destinar-hi el reciclatge de diferent materials. Però tampoc es pot dir que hagi anat canalitzant tota mena de materials de rebuig, perquè no tots es poden dipositar en abocadors o contenidors diferenciats. Què passa, per exemple, amb els productes químics, moltes masilles, el poliuretà, o les peces de fusteries velles o de ceràmica de serveis? A molts llocs no ens ho volen i no sabem què n'hem de fer. D'altra banda, pel que fa a materials sostenibles, sobre el treball de la calç també hi ha un gran desconeixement, i és lògic perquè portem treballant de fa moltes dècades amb un únic material bàsic, que és el ciment pòrtland. Amb tot, algunes empreses com la nostra, que ens dediquem a la restauració d'obra pública - som poques les que ens hi dediquem- sí que hem anat fent provatures amb diferents morters de calç d'entre els que es fabriquen per mirar d'encertar en duresa i resistència el més semblant al de l'obra restaurada, però considero que encara estem en una fase d'adaptació i d'experimentació, i potser trigarem bastant a arribar a conèixer la calç com ho havien fet els nostres pares o padrins, quan encara no es comercialitzaven els ciments plastificants. Amb tot, ara s'obre un camp nou i s'haurien de canviar moltes coses, i bàsicament la cultura de la gent, perquè nosaltres, en definitiva, venim condicionats pels tècnics, pels propietaris i pels polítics, i som una peça de la cadena. No podem fer de més ni de menys; podem enfocar i aportar un punt de vista diferent sobre les tècniques i els materials, però no tenim l'última paraula. Al meu entendre, si no sorgeix una nova mentalitat general que sigui més sensible als temes de sostenibilitat, encara que sigui de manera lenta, no hi veig personalment possibilitats que les coses canviïn.

RAMON HERNÁNDEZ: Fa 12 anys que em dedico com a tècnic al món de la construcció i hi he observat que, així com en un principi ningú parlava dels materials sostenibles ni del reciclatge, ara se'n parla arreu: hi ha hagut una evolució molt bèstia en aquest sentit. En el món de la construcció ara ens trobem amb moltes paraules que comencen per eco- (ecoeficiència, ecològic, etc-). Com deia abans el Ramon, parlant del tema de la cadena. Les lleis vénen des d'estaments molt superiors i els que les hem d'aplicar, que sempre som els últims, a peu de carrer,

som també els últims a qui ens arriba la informació. Es divulguen moltes tècniques a nivell de col·legi, s'està fent molta formació tècnica i nosaltres l'hem de transmetre als industrials, paletes i a la resta que, en la major part dels casos, no han rebut aquesta formació.

Per altra banda ens trobem que en aquest procés de temes d'ecoeficiència, ens arriba el codi tècnic. Sota el meu punt de vista, la construcció tendeix cap a uns paràmetres en què has d'economitzar en temps, materials, rendiment, etc., però també et fa tenir en compte l'eficiència dels edificis. Així, si abans es parlava de la impermeabilitat com a tret indiscutible dels edificis de nova construcció, avui es parla de la permeabilitat; semblava que els aïllaments hermètics havien de quedar fixos per sempre (poliuretà) i ara es valoren els materials transpirables (palla, llana, suro) i les finestres, com abans, en què es filtrava una mica l'aire. L'ecoeficiència energètica obliga a tots els edificis de nova construcció a la instal·lació de plaques solars; sembla que en poc temps totes les cases hagin de quedar plenes de plaques solars, cosa que a vegades entra en contradicció amb l'estètica que es vol mantenir en els entorns rurals, on molts POUMs (Plans d'Ordenació Urbanística) que han estat primant l'estètica dels edificis vetllen per la uniformitat de teulades, façanes, cobertes, etc. però topen amb la llei. Caldria buscar una altra alternativa que no passés solament per la via d'instal·lar plaques solars. Deixo el tema obert per parlar-ne a la taula.

JAUME PEDRÓS: Al llarg d'aquests dies, al curset i al carrer, hem parlat de com vivim en un món que té un nivell de vida i de creixement imparable, de manera que es fa difícil o impossible que les generacions futures puguin gaudir dels recursos naturals i de l'entorn de què gaudim. Un entorn que ens han deixat els avantpassats nostres, que ja es van haver d'enfrontar a tantes adversitats com a les que ens toca avui a nosaltres amb els avenços i la gran quantitat de residus que creem, tot i que potser no patien tant el problema de la conservació de l'entorn. A mi em sorprèn i em sembla bastant greu que hàgim de parlar de sostenibilitat. Si consideréssim tant normal la necessitat de ser sostenibles en tantes accions que fem ja ni se'n parlaria. Com és que en parlem? Què passa amb l'ètica? Què passa amb la moral? En Joan Rovira ens parlava de com hi havia tants llocs al món aquest problema encara no existia i quan parles amb ells i veuen com vius tu et diuen com podeu viure així, amb tan poc respecte per l'entorn? Ells, abans de tallar una arbre que potser ha trigat cent anys a créixer, s'hi pensen molt i es pregunten per què fa falta fer-ho. S'està generant una immensitat de residus increïble, i nosaltres vivim capbussats en el nostre món individual, familiar i professional, i ens costa molt implicar-nos-hi. En el tema del medi ambient, quan algú fa una passa cap a l'altra banda i denuncia algun fet ("Aquesta fàbrica no s'hauria de fer perquè pot portar problemes") ràpidament ja ets un antisistema, te'n fan dissuadir (la padrina et diu "No et busquis problemes") i molta gent no es posiciona. Però per què la gent no es posiciona? És normal que la gent no es posicioni? Jo no ho trobo gens normal. A Alemanya la gent del carrer, el món associatiu, es posiciona i té molta més força. L'administració, per altra banda, no s'acaba de moure i va a remolc dels interessos econòmics, polítics... i, per no buscar-se problemes, estableixen una certa complicitat amb aquests interessos i la cosa no avança. Llavors jo penso que la gent, el primer que necessita és estar informada; he d'estar informats per poder decidir lliurement el que fem. Jo estic aquí perquè, a Castellserà, fa un any, van voler crear un abocador de residus industrials, cosa que ens van disfressar sota el nom de "restauració d'abocador incontrolat", tot al·legant que al cap d'uns anys allò seria un parc natural. Enfocat així, semblava tot feliç. Però al darrera d'això hi havia una problemàtica molt greu, de la qual no se'n va informar per a res, de manera que anàvem a decidir enganyats. I és el que està

passant també amb el món dels residus de la construcció. Fa un temps va haver-hi un congrés sobre abocadors de la construcció i és terrible el que t'assabentes que hi passa; a Ponts mateix se't fica de veure-ho la pell de gallina. Doncs nosaltres vam anar a veure altres llocs, vam conèixer la realitat, i ens vam informar fins que, una colla de gent, vam formar una associació en defensa de les nostres terres. I és important que valorem el patrimoni, tot el nostre patrimoni; el patrimoni natural, arquitectònic i històric. Pot ser que ens sembli que no valgui la pena, perquè sembla que hi ha qui pensa: a la Segarra, com que les terres són de secà i no són productives -i l'aspecte productiu i econòmic avui en dia passa per damunt de tot- podem fer-ne el que volem. Aquest any jo vaig estar a l'Iran i, a la ciutat d'Isfahan, un dia vam demanar a uns que volíem anar al desert. I ho dèiem als taxistes d'allà i ells no ho entenien, perquè per a molts d'ells allò no valia res; en el fons s'ho estimaven, però no entenien com podíem valorar-ho nosaltres; i vam trobar un senyor que es va entusiasmar i ens va portar amb el seu cotxe, i ens va explicar que els seus avis eren nòmades, i que s'havien estimat tant aquell desert i aquelles postes de sol. Doncs aquí tenim també nosaltres uns elements singulars del nostre paisatge, unes cabanes de volta, uns aixoplucs, que són el nostre patrimoni i que ens hauria d'enorgullir i hauríem de respectar, com ells estimaven i respectaven el seu. I s'ha de fer conèixer a les escoles, per mitjà de xerrades, i se n'han de crear itineraris, per exemple. Davant la manca d'informació o de sensibilitat, va néixer l'associació de què us parlava abans. Ens vam ajuntar gent de tots els pobles que compartim la Serra de Bellmunt, que va des de Balaguer fins al Pilar d'Almenara, per crear projectes comuns entorn de la serra, per treballar compartint, i vam crear el Grup de Recerca Aladrell. I veus que costa sensibilitzar la gent però te'n surts, i és l'única manera de fer-se forts. I quan t'adreces a l'administració i veus que no són receptius en molts casos, però si una proposta els pot anar bé i s'hi poden posar al davant, ja són més receptius. Mires de portar-ho cap a la seva banda però això et fa por. El projecte de l'abocador de Castellserà es va retirar, i ara es treballa per fer-ne la restauració. I nosaltres no vam fer cap festa per celebrar que s'hagués retirat el projecte. Tot el contrari, ens vam quedar amb un acord interior de saber el que hi havia, perquè havíem conegut com funcionen les coses. I això és el pitjor que pot passar: tu et pensaves que hi havia un medi natural, un medi natural, un tècnic, que treballaven perquè allò anés bé i veus que no hi són, i és llavors que vius més intranquil, un estat que jo no sé, per dignitat, fins a quin punt per dignitat, es pot arribar a aguantar.

RAMON POLLINA: Jo no penso, ni molt menys, donar-vos cap lliçó magistral, sinó que us voldria cridar l'atenció sobre dues grans línies, filosòfiques, podríem dir, entorn del medi ambient. Una seria la limitació del creixement: per molt que estiguem parlant d'arquitectura sostenible o de qualsevol altra implicació ambiental, amb l'excés demogràfic, com a espècie, ens estem menjant el planeta; cal limitar el creixement perquè esdevé insostenible a la llarga si no es controla. Ara mateix una segona vivenda ja no és sostenible. L'altra seria el nivell de vida real: una cosa és satisfer les necessitats bàsiques primàries; i una altra és quan jo començo a passar d'aquestes necessitats primàries i vull incrementar el meu nivell de vida i els béns de consum fins a límits que no són èticament permesos. Penso que això està a la base de tot el problema mediambiental actual i la gestió de la construcció hi és un dels agents implicats. I s'ha parlat bastant de l'arquitectura sostenible però s'ha oblidat un gran tema: el de la limitació del creixement. Arquitectònicament, em pregunto fins quan està disposat un nucli a créixer. És una qüestió decisiva i que la majoria de POUMs no contempen, o, si ho contempen, parlen del creixement horitzontal o vertical; no contempen la limitació geogràfica de creixement d'aquell nucli. Cada

territori té unes limitacions. Si jo vull implantar una activitat en un territori, hi provocaré una pertorbació, un impacte, i he de saber les limitacions d'aquell impacte. Si jo creixo més del que em pertoca, em carregaré la zona, per molt que tingui o no una casa bioclimàtica, que això és secundari. Van ser els anys 70 es van començar a fer una mínima idea els poders econòmics que els recursos eren limitats, una reflexió que no s'havien plantejat des dels començaments de la Revolució Industrial. Fins aleshores es treballava amb la premissa que els recursos naturals eren il·limitats. Hi ha una excessiva confiança en la tecnologia. Avui en dia no hi ha el respecte a la natura de què parlava en Jaume fa una estona. Jo puc anar contra natura; la tecnologia m'ho permet fer. Jo podria, per exemple, construir una casa unifamiliar al cràter d'un volcà si tingués la suficient tecnologia per evitar els moviments sísmics, etc. Però el que no podem fer és anar contra natura. La natura fa milions d'anys que està perfeccionant el seu sistema. Quinze anys enrere, li deies a un arquitecte que et fes una cisterna per a recollida d'aigües pluvials i et mirava estranyat. Ara hem vist com se'ns pot acabar el consum d'aigua i aquest any la sequera s'ha salvat perquè ha plogut. No podem anar en contra de la natura i passar de posar plaques solars. La prepotència tecnològica que et fa creure que ho pots fer tot, que pots crear cada vegada artificialment més materials millors que els naturals, és impossible. L'important és que tinguem en compte aquests factors: l'explosió demogràfica i el nivell de vida. Moltes persones amb poc nivell de vida és un problema. Poques persones amb un molt bon nivell de vida és problema molt greu. Moltes persones amb un nivell de vida alt també és insostenible. La paraula sostenibilitat continua tan vigent com quan es va crear. El problema és que s'han convertit en una moda, ara tothom és ecologista, per tant ara és el moment d'abandonar aquest terme. Fa uns dies sentia una informació sobre la Casa Kioto, que s'ha venut com un paradigma de sostenibilitat. Però el preu al que està, 2 milions d'euros, és insostenible, i el que no pots fer és col·locar una casa així a qualsevol lloc del planeta. En resum, s'ha de limitar el creixement demogràfic i de la construcció. I posar-hi límits. El sòl no es infinit, en tant que recurs natural. Rehabitem, fem construcció de vivenda protegida, però el sol té uns límits; i fins que això no estigui clar, podem escoltar les modes que vulguem, ens poden dir que aquesta guerra no és ecològica, que té uns materials fantàstics, però hi ha un límit de sòl. A part de la confiança cega en la tecnologia, que és un problema greu. No tot és possible. No tot és compatible. No és compatible un abocador de residus industrials amb un paratge natural. Ens parlen dels cotxes hídrics i sí, són fantàstics perquè només consumeixen 62 grams de CO₂ per km; això és una enganyifa. Però no vull un cotxe hídric ni que em parlin de modes. El que han de fabricar ja ara són cotxes que ja no emetin CO₂. Molts dels vehicles que encara es fabriquen, el sistema ambiental no els pot absorbir.

La moderadora dóna pas a la taula rodona oberta a tots els assistents.

FRANCESC GASSÓ: Jo voldria saber fins a quin punt, els enginyers o arquitectes que inclouen en els seus informes o memòries, productes nous i innovadors al mercat, no reben una pressió mediàtica dels grans lobbies constructors que hi ha al darrera, i fins a quin punt aquests productes són massa experimentals i són un risc perquè no sabem què passarà després.

RAMON HERNÁNDEZ: Cadascú treballa en línies oposades a vegades: des de les cases de materials s'ofereixen al contractista productes fàcils de col·locar, econòmics i acompanyats d'algun certificat al darrere, tot i que el qui compra el

producte no sap exactament quina mena de material és, si compleix amb el codi tècnic, els DITS (document d'identitat tècnic) i amb els paràmetres que realment haurien de complir. És el cas d'aquests aïllats multicapa primets, que els venen com a solució de molts problemes i no acaben d'estar homologats.

MIREIA ROSSELL: Jo crec que el nivell de vida és relatiu i és discutible quin és per a cadascú un més o menys alt nivell de vida, i no hauria d'afectar el viure de manera sostenible. La sostenibilitat sempre ha existit i no és res de l'altre món. L'aspirar a un bon nivell de vida no hauria d'impedir que sigui sostenible.

RAMON POLLINA: Hi estic d'acord.

JAUME PEDRÓS: La moda i el tipus d'informació publicitària que ens arriba són un perill. Ara la moda és reciclar i fer un triatge correcte, quan la gestió d'aquests residus és molt complexa. Ens ho advertia la Josefina Roma, que anéssim a veure les plantes de reciclatge reals. El problema està en l'excés; sempre és superior al previst i la solució està en prevenir i reduir. La normativa ja ho diu però les empreses no ho compleixen; perquè els surt més a compte saltar-se la normativa i pagar la multa que seguir-la estrictament. I en altres països no és així.

RAMON POLLINA: El govern holandès i belga han arribat a abocar residus fora del propi territori. A Etiòpia ens vam trobar que hi havia un abocador ple de residus d'Holanda, i després veus que el govern holandès està subvencionant la restauració d'un palau. Amb això hi ha moltes trampes. Un dia vam anar a veure una empresa i li vam comentar el problema que teníem, i el tècnic ens va dir: "Jo, quan a mi m'arriba un projecte i vull que es faci, jo ja sé a quina persona he d'anar a trobar." Perquè coneixia gent que tenia en compte uns paràmetres i altres que no. I jo em pregunto fins a quin punt. "Perquè jo he de viure", deia el tècnic; i el polític, al seu torn: "Jo he de governar". Què està passant? Fins fa menys de 10 anys, un indicador del nivell de vida d'un país desenvolupat era la producció de residus. Un país era tant més desenvolupat com més residus produïa, i de fet els economistes mesuraven la prosperitat en massa absoluta dels residus produïts.

DOLORS OROBITG: Em preocupa el medi natural i la malvestat de construccions que ja estan fetes. Per una banda hi ha una sèrie de cases aparellades fetes sense cap criteri mediambiental que no tenen ànima. I, en canvi, hi ha moltes cases tancades que es podrien recuperar. A molts indrets pels entorns de Comabella, des dels Plans de Sió fins a Agramunt, s'ha fet una quantitat de granges descomunal, i sols una s'ha dignat de plantar arbres als voltants perquè minimitzin l'impacte visual. I ja no diguem com, abans, la gent anava a defecar al corral o a la comuna. Davant d'aquest desgavell, hi hauria d'haver una ordenació imposada, i si no és per pròpia voluntat i per conscienciació, ha de ser imposada, reglada.

RAMON HERNÁNDEZ: Perdó; sí que és cert que, en els Plans d'Ordenació Urbanística en certs municipis, s'imposen una sèrie de requisits a la implantació de granges, coberts de palla, i a altres elements, requisits com ara la plantació d'arbres

o el tractament de façanes, per reduir una mica l'impacte visual, però també és cert que som a les beceroles.

JOSEP MORA: Després d'aquesta visió tan catastrofista de la història sembla que hem oblidat el passat i hem buscat en el present com allò nou, la tecnologia, el consumisme. Tirant enrere, abans no estava tan mal vist estalviar, ni molt menys; ara sembla que fins i tot els bancs t'inciten a no estalviar. Estem vivint la cultura de la immediatesa. El que no entenc és que aquesta crisi que ha arribat ha estat potser interessadament tan "forta" que l'associació Amics de l'Arquitectura Popular no ha obtingut aquest any cap subvenció, cap ni una de les institucions.

RAMON POLLINA: Perdoneu que torni a ser pessimista. Jo penso que no és possible perquè l'espècie humana té un xip col·locat que la fa anar endavant sense saber les conseqüències del que fa. Penso que l'única manera perquè això vagi de bo i es produeixi un canvi és a la base de catàstrofes ambientals, que és l'únic que ensenyarà què ens està passant al planeta. L'espècie humana ha tingut molts anys per preveure el que està passant ara; per què no ho ha fet? Bàsicament per temes econòmics. La gent s'aferra al que volen; saben que ve una crisi econòmica però si pots anar traient rendiment d'uns quants milions ara per ara, encara que demà peti tot, doncs segueixen i tan tranquils

UNA NOIA: Es nota molt quan en un país hi ha uns costums que els han inculcat des de ben petits. A Istanbul, per exemple, dipositen tota la brossa vora un arbre, perquè no hi ha papereres. És un procés de sensibilitat que acabarà arribant, tal com en els països nòrdics ja tenen assumit. No és així, en canvi, a la Xina. A la llarga s'aniran reciclant i anirem veient la importància d'unes polítiques d'educació per ensenyar a la canalla aquests usos.

MARIA PAMPALONA: Algú ha comentat que no coneixíem la naturalesa i que estem lluny de resoldre els problemes amb els residus de la construcció, i jo pregunto -no hi entenc- prenent exemple de la mateixa natura, que al llarg de milions d'anys ha desenvolupat, per exemple, la simbiosi entre tantes espècies: no serà que no es destinen prou recursos a la investigació, a la recerca, en aquests àmbits, i no s'ha experimentat prou potser en química -o en l'àrea que sigui- i amb tota mena d'espècies naturals per tal de tornar fèrtils terres improductives, reciclar purims, crear boscos experimentals? Si les piles són un problema perquè tenen mercuri, i no en podem fer res després d'haver-les creat, per què les hem creat i no en reinventem unes altres menys nocives? I el mercuri, per què pot servir? Es com els verins; si a partir d'ells hem trobat els antídots, no podem investigar com afrontar sistemes de proteccions i defenses envers els residus tòxics?

RAMON POLLINA: Això que has dit tu és la mare dels ous. Ja m'agrada que el debat vagi cap a aquest terreny. Certament, això que has dit tu la natura fa 3.600 milions d'anys que ho fa. Des que es va crear la vida, aquesta substància que anomenem matèria orgànica, la sap crear i la sap reciclar. No sé com està el nivell de vida ara a Turquia, però és possible que no hi hagi la tipologia de residus que tenim aquí -podem parlar també del fals concepte de progrés-. Que hi hagi només matèria orgànica sota un arbre no té més problema que la pudor que fa. Això

passava abans amb els nostres padrins, i han sortit una sèrie de materials nous (plàstics) que no sabem com reciclar aquest material. Nosaltres només fa dos milions d'anys que som aquí i no tenim ni idea de com funcionen aquests mecanismes. Aquest és un tema de tanta actualitat en enginyeria química que fins fa uns 10 anys no 'ha començat a tractar a les facultats. Abans de fer un estudi i llançar un nou producte, la recuperació ambiental del producte que el mercat exigia no s'enviava. No s'analitzava. Es feia a posteriori, un cop ja estava llançat al mercat. Què va passar amb els fluorocarbonats? Eren una meravella de refrigeració. Però ningú en va fer prou estudis; entre d'altres perquè, quan tu poses un producte al mercat no pots realment saber quin efecte ambiental tindrà. Va ser com els productes farmacèutics. Què va passar amb la talidomida? Era un producte que anava molt bé pels marejos, però va crear uns efectes secundaris, unes malformacions brutals. El problema és greu, perquè la natura ens domina a nosaltres, i nosaltres ens pensem que no som natura. La natura, d'això que tu en dius endoclims, ja els feia, en diem ecosistemes. I tot està agermanat i tot està ben conjuntat. En el que som especialistes és en trencar cicles naturals, i els trenquem perquè no comprem com funcionen aquests cicles. Perquè no es fa un estudi de la biodegradació. La natura ha tingut 3.600 milions d'anys per experimentar i se n'ha sortit. Nosaltres no ho sabem fer. Però som orgullosos i ens pensem que sí, i mentrestant la cosa es va complicant.

JAUME PEDRÓS: Respecte el tema de la improductivitat, volia recordar que fa més d'un segle, al que ara és el Pla d'Urgell, l'anomenaven el Clot del Dimoni de tan improductiu que era. Era un territori on només podies plantar blat, ordi i gràcies si recollies res alguna anyada. Però té unes característiques geològiques en què creixien espècies gipsícoles -algunes són endèmiques- que han estat protegides perquè, a part de l'interès que susciten entre els ecologistes, estan en perill d'extinció a Europa. I això que tenien unes propietats, amb unes cadenes d'ADN que, si mai es perdessin, no sabrem regenerar-les. Seria impossible. I fins ara algunes d'aquestes s'havien utilitzat -i en algun altre indret del món encara s'utilitzen- com a remeis medicinals. I els indústries farmacèutiques van allà a buscar aquestes espècies. Això s'ha de saber conservar per a tothom. És improductiu. Si mirem el Pla d'Urgell, en queden molt poques, car ja no queda res més per remoure des que van fer venir el canal cap aquí. En canvi, a la zona de l'Urgell i la Segarra n'hi ha. Però s'ha de buscar un equilibri, i segur que és possible. És més important en l'entorn la pròpia natura que les necessitats pròpies de la persona. Allò que dèieu de demanar-li permís a l'arbre abans de tallar-lo. I hi ha gent que sosté unes teories, com la del moviment del decreixement, que diuen que és encara possible. Però les persones només ens posicionem si ens toca de prop. Si no, segurament viuria tranquil. Joestic aquí perquè em va tocar de prop: justament l'abocador que havien de fer era damunt de la casa on havia nascut. Llavors és quan em vaig implicar; si no, potser no m'hi hauria posat i avui no seria aquí.

RAMON POLLINA: Respecte el tema d'educació ambiental, no penseu que no s'estigui fent. Hi ha molts centres que conec que són Escola Verda, on treballen el que en diuen un eix transversal: a tots els alumnes des de 1r d'ESO fins a 2n de Batxillerat se'ls està insistint amb missatges, activitats, actuacions de caire ambiental, visites a centres de producció d'energia, a llocs de tractament de residus..., però el sistema va més ràpid que tu. Aquest és el problema. Ara que hem aconseguit, per exemple, que els alumnes facin tota recollida selectiva a les aules, i de forma bastant interessant i perquè els donin premis a final de curs, tot s'ha de dir;

ara entra en joc un altre tipus de residus que és la xatarra tecnològica. Tu ara en una classe has de vigilar que un alumne no et filmi i no et pengi per internet, perquè ells han pujat en aquest mena de tecnologia i tu tens la sensació que no entenen fins a quin punt han de deixar la seva ètica més amunt o més avall, quan tots sabem que això èticament no és correcte. Els missatges publicitaris superen de llarg qualsevol campanya que puguis fer tu en un centre. Els no són conscients, per exemple, que fer servir el mòbil per jugar és un malbaratament d'energia.

- Però tenen pare, no, aquest nois?

- Sí, tots els fills tenen pares, biològics o no, però et puc assegurar que de vegades no es nota.

MARIVÍ TREVIÑO: És impossible educar aquests nens en la sostenibilitat si es passen després el dia enganxats a la televisió o a la consola. Per cert, no sé qui ha sigut qui ha posat l'aire condicionat perquè estic passant fred, i estem parlant de sostenibilitat i malversem energia... Per tant, hem d'educar amb l'exemple. Jo no sóc catastrofista però també treballo en l'educació i veig que tens raó en el que tu has dit. Efectivament, cal educar sempre a tot arreu, a l'escola i a casa.

MARC FUSTER: Cada vegada hem de ser més conscients que tot té un límit. Però molta gent pensa: "Bé, com que jo d'aquí a uns anys ja no hi seré; a mi, rai. Com es podria canviar això? Una imposició limita les llibertats individuals, però a mi sols se m'acut que ha de ser per imposició, però què hauríem de fer? Hauríem d'anar a un règim comunista? La solució única és imposar-ho però com pots aconseguir que el planeta esdevingui sostenible?

RAMON POLLINA: Això és un problema dels més complicats; no és un problema ètic. Quan tu estàs ensenyant una cosa no saps mai, al principi, si allò que ensenyas és correcte, però cada persona respon a estímuls diferents. Els que treballem en centres educatius ho tenim molt clar. Potser a vegades sols hauríem d'instruir en coneixements i que els alumnes madurin per ells sols, perquè moltes vegades algunes campanyes fortes i intenses, com la de l'eradicació del consum de tabac, per exemple, a cops aconsegueixes l'efecte contrari al que busques. L'esperit humà és insondable. Un règim totalitari?, doncs no, no és viable, és clar. Penso que el que ens posarà a ratlla seran els ecosistemes naturals. Quan arribin al seu límit, petarem. Els dinosaures van durar 110 milions d'anys sobre el planeta terra. Nosaltres en portem dos i penso que durarem menys. És que si fins i tot s'arribés a un punt d'ètica que tothom estigués conscienciat, el planeta té un límit, una capacitat per aguantar l'espècie. Perdoneu les semblances, però això és com una colònia bacteriana: quan hi ha aliment, creix exponencialment, quan es limita l'aliment, el que anomenem el substrat, s'estabilitzen i després es fagociten entre ells i nosaltres som pitjor que els bacteris, perquè tenint el cervell que tenim, no entenem que el substrat és limitat i seguim creixent exponencialment. Si èticament es pot fer alguna cosa, doncs millor.

MARIA PAMPALONA: Nosaltres som diferents de les altres espècies, entre altres, perquè som els únics que ens hem saltat les normes, i quan ens han vingut mal dades, hem hagut d'aprendre moltes habilitats per superar les dificultats; i ens hem pogut anar adaptant a moltes situacions. I això ens ha arribat a fer creure que controlem el món, perquè apliquem la intel·ligència i l'enginy i pensem que tot s'arregla. A l'edat mitjana coneixien molt bé el que era una qüestió de supervivència:

si venia una epidèmia, una sequera, i no podien menjar, es morien i després tornaven a començar. Durant segles, a les cases pairals, la gent ha anat deixant les coses el millor possible per als que vindrien, perquè sabien el que costava guanyar-se-les i mantenir-les els pares i els avis. El problema d'avui és que ens han fet creure que una comoditat no té conseqüències, i un altre problema és que ens costa molt ensenyar amb l'exemple. Com puc ensenyar a al meu fill a no fumar si jo fumo? I com puc ensenyar-li a estalviar si, sense necessitat estricta, em compro un supercotxe, o m'arreglo una altra vivenda? Ens queixem, però no som conscients de quina és la nostra mentalitat i del poc que duem a la pràctica el que creiem.

La moderadora cedeix la paraula als quatre ponents en un últim torn de conclusió final.

JAUME PEDRÓS: La sostenibilitat és molt complicada. El creixement de la població no té aturador però vull creure que amb les petites coses que anem fent, potser, fent un decreixement, durarem uns quants anys més. Respecte al tema clau de la sostenibilitat, jo responc que sí que és possible, almenys controlant-ho en petits territoris, i assumint tots (i l'administració, els constructors, els arquitectes...), però absolutament tots, la nostra part de responsabilitat.

RAMON HERNANDEZ: Crec que és bo que estiguem parlant de sostenibilitat aquí avui. Jo m'imagino com una balança, i en un costat hi veig jo el consumisme i en l'altre hi ha el ser sostenible, i crec que és qüestió de trobar un equilibri entre els dos platets de la balança.

RAMON PAMPALONA: Jo crec que el bàsic, en les responsabilitats personals, per a tot, és el sentit comú de les coses. Si anem a buscar per a cada cosa el seu sentit comú, i no ens deixem influir ni condicionar per les situacions econòmiques i polítiques, potser no és tan greu com ho pintem. El sentit comú, encara que ens costi aplicar-lo, et diu com pots reutilitzar una cosa perfectament. És ben simple però és així.

RAMON POLLINA: Jo us demanaria que recapacitéssiu, que els joves no us penséssiu que això és la fi del món, que sembla que és el missatge que he vingut a donar avui, però que em diguéssiu què us semblaria, els que teniu nòmina, si, de sobte, l'any que ve, el vostre sou s'estabilitzès. Per què hem de cobrar més? Per què cada any hem de superar l'IPC? Per què cada any hi ha un nivell de vida que va pujant i tothom s'hi ha d'adaptar com pot? Penseu en tot això i veureu que nosaltres estem devorant el planeta, perquè el nostre propi sou, ens l'hem d'anar augmentant contínuament. I els recursos naturals que hi ha a l'extrem de la cadena, que nosaltres no veiem, són processos molt bruts i altament contaminants; nosaltres només veiem la part neta, la part del jardí del casa. Us imagineu que s'estabilitzessin els preus i els sous no pugessin? Això és impossible, no? Perquè tothom vol una mica més; és la cadena, fins que el super s'acaba. Llavors, ja veurem què passarà. Jo només us demano, encara que sigui una petita tortura mental, que, cada vegada que feu un acció, allò que en diuen la petjada ecològica, cada vegada que respireu una tanda d'oxigen, a cada acte que feu, per petit que sigui -premer un botó per donar el llum-, penseu què hi ha darrera d'això, si és per supervivència o no. I, dels governs, no us en refieu.

8 d'agost de 2008

Transcripció: JORDI TÀSSIES
SEGARRA
